

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ЖЫЙЫЛЫУ

Оператив болум эмда къркыуусулукъну жалчытыну мадарлары сюзюлгендиге

Юрий Коков Къабарты-Малкъар Республиканы Терроризмге къажу комиссиясыны эмда КъМР-ни Оператив штабыны бирикдилген жыйылыуларын бардыргъанды. Аны ишине КъМР-де федерал инспектор Владимир Канунников, КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова, суд, право низамны сакълауучу

халкъла аралы террорист организацияланы келечилери халкъны элгендирчя, ауара этерча теракта этериклерин ачыкъ айтадыла. Жуукъдагы кыралладан мигрантланы кёбейе баргъанлары да экстремист ниетлиени, радикал миллетчи организацияланы членлерини чекден ётуолерине себеп болады. Жаланда арт айда Къабар-

бек уллуду,-деп чертгенди Коков, Билим берюу, илму эмда жаш тёлнюно ишлери жаны бла министрствону бла Спорт министрствону башчыларына айланyp. - Терроризмге бла экстремизмге къажу сюелиу – дин тутханла, кёлпеден башха тюрлю оюм этгенле бла кюреш бардырыу демеклик туюлюдо. Сёз аманлыкъ ишлерин динни

эмда кюч структураланы, профильни министрстволаны бла ведомстволаны таматарлары, жер-жерли самоуправление органланы башчылары къатышхандыла.

Анда оператив болум эмда Жаз башыны бла Урунууну байрамына, Уллу Ата журт урушда Хорламны 70-жыллыгына аталгъан кыууанчлы ишлеге хазырлангъанда, аланы бардыргъан кезиуде да жамауатны къркыуусулукъну жалчытыну амаллары сюзюлгендиге, толтуруучу власть органла эмда жер-жерли самоуправленияны органлары терроризмге бла экстремизмге къажу, аланы ниетлери жайылмазларына не мадарла этгенлерине къралгъанды.

«Тюрлю-тюрлю жерледен келген билдириулеге кёре, - дегенди Юрий Коков, - дагыда арт айлада бола тургъан ишле кёргозгенлеричя, террорчулукъну бла экстремизмни къркыууу кетерилмегенди. Терроризмге къажу миллет комитетни шартларына кёре, Шимал Кавказны жериндеги бандит къауумланы,

ты-Малкъарны право низамны сакълауучу органларыны шарт мадарларыны хайырындан байрам аллы кюнде этилирге деп белгиленген бек уллу аманлыкълыканы жолу кесилгенди. КъМР-ни Башчысы жыйылгъанлары эслерин республиканы ара шахарында аскер парад болупкъ, адамла кёл санда жаяу барлыкъ орамлада, концертле эмда башха ишле бардырыллыкъ мекямлада террорчулукъ ишледен сакъланыуу бек къаты мадарларыны этерге керек болгъанына бургъанды.

Жаш адамланы араларында радикал идеологияны андан ары берген учреждениелада, спорт школлада юйретичюленени сайлауа сакъ болуугъа артыкъда уллу магъана бергенди. «Сабийге устаз неда тренер –юлгюдо, ол не айтса, аны этеди, анга тенг болуугъа кюрешеди, ол себепден сабийле бла ишленгенли ниетлерин билгенни магъанасы

сылтауу бла бардыргъанлары юслеринден барады».

Жыйылууда Правительствону Председатели орунбасары КъМР-ни билим берюу, илму эмда жаш тёлнюно ишлери жаны бла министри Нина Емузова, КъМР-де ич ишлени министри Игорь Ромашкин, культураны министри Мухадин Кумахов, спортну министри Асламбек Хуштов, Бахсан эмда Черек районланы жер-жерли администрацияларыны башчылары Хасан Сижажев бла Муртазаны Борис докладла бла сёлешгендиге.

Ахырында Юрий Коков жаш адамланы право бузукълыкъла этюрге къошаргъа кюрешгенли жолларын кесюу ишде муниципалитетлени бла право низамны сакълауучу органланы байламлыкъларын кючлендирге, анга граждян обществовну институтларын бютюн тири къатышдырыгъа кереклисин чертип айтханды.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосу
пресс-службасы.

Тюбешю

Нальчикни ипподромунда «Газпром-сабийлеге» деген программагъа кёре ат спортну школун салыргъа белгиленди

Тюнене Юрий Коков КъМР-ни Правительствосуно юйюнде «Газпром межрегионгаз» ООО-ну генеральный директоруну орунбасары, «Россейли ипподромла» ОАО-ну генеральный директору Николай Исаков бла тюбешгенди. Ала республиканы организацияларына берилген газ ючюк хакъ тёлнюно низамны игилендириуно амалларын,

Нальчикни ипподромун айнаытыну онгарын сюзгендиге. Анга кёре, Къабарты-Малкъарны ара шахарында «Газпром-сабийлеге» деген программаны чеклеринде ат спортну школун ишлерге белгиленди.

КъМР-ни Башчысыны бла
Правительствосуно
пресс-службасы.

К.Х.Жакамуховагъа «Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ артисти» деген ат атауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

«А.Шогенцуков атлы Къабарты кырал драма театр» кырал казна культура учрежденияны художестволу башчысыны кыулугъун толтургъан Жакамухова Куна Хажбаровнагъа респуб-

ликаны театр искусствосун айнаытыууа уллу кыйын салгъаны ючюк «Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ артисти» деген ат атаргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.КОКОВ
Нальчик шахар, 2015 жылны 22-чи апрели, №55-УГ

Атталаны Мухажирни жашы Анатолийге «Къабарты-Малкъар Республиканы искусстволарыны сыйлы кыулукъчусу» деген ат атауу юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Киноискусствода жетишимле болдургъаны эмда кёл жылланы ахшы ишлегени ючюк Атталаны Мухажирни жашы Анатолийге

«Къабарты-Малкъар Республиканы искусстволарыны сыйлы кыулукъчусу» деген ат атаргъа.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.КОКОВ
Нальчик шахар, 2015 жылны 23-чю апрели, №59-УГ

Жазылыу - 2015

Газета издаётся на
балкарском языке
с 1924 года.

Интернет-версия:
zamankbr.ru

Хурметли жамауат!
2015 жылны экинчи жарымына жазылыу кампания андан ары бардырылады.

Сиз «Заман» газетге почта связыны кыйсы бёллюмюнде да жазылыргъа боллукъсуз. Алты айгъа жазылыуу багъасы тюрленмегенди - **839 сом 88 капек**, почтагъа барып газетни кеси алгъаннга - **758 сом 76 капек**.

Бу магъаналы ишни узакъгъа созмагъыз!

Бизни индексбиз - 51532

27-чи апрель - Россияда парламентаризмни күнүндө

Татьяна ЕГОРОВА:

Жамауат Парламентибизни оюмла ачыкк айтылгъан майданныча, адамланы сейирлерине келишген законла чыгъаргъан органныча ангылар ючюн, къадалып ишлерге керекбиз

Белгили болгъаныча, Россияда парламентаризм революцияга дери Къырал Думаны төрт чакъырылыуундан башланганды. Ма ол күн 1906 жылда (эски заман бла) къыралны тарыхында биринчи демократия институт кыралганды.

Бюгюнлюкде къыралыбызда парламентаризм хар жаны бла-регионлада эмда жер-жерледе да -айныды. Властын юлешуно-законла чыгъаруучуга, толтуруучуга эм сюд этиучюге бёлюно-принциплерине эмда аланы жалынчакъсыз ишлеулери принциплерине Россияны къырал власть органыны барысы да бойсунадыла. Аланы баш магъаналы жоруклары тохташдырылгъандыла эмда ала кеслерини ишлерин ала таянып бардырадыла. Жер-жерли бюджетни юсюнден законпроектни сюзген, аны къабыл кёрген да регион парламенти. Бюджет-финанс политика къалай бардырылгъанына контроль этген да олду. Толтуруучу эмда сюд властыла кеслерини ишлеринде мурдорланган законланы жарашдырып къабыл этиу хар предствительный органны борчуду.

Регион Парламенти магъ-

аналылыгына уа субъектлени башчыларыны жыл сайын депутатланы алларында сёлешгенлери да шагъатлыкк этеди. Аны къой, жаланда жер-жерледе законла жарашдырыучу орган ою этеди регионну башчысына ол къуллуккыга салууну юсюнден. Россияны Президенти кеси кёргозген кандидатураны да законла чыгъаруучу органны сюзююне бошдан бере болмаз. Къабарты-Малкъарны законла чыгъаруучу органыны тарыхы- сейирлик китапды. Аны хар бети жамауат-политика жашауу бир кезиюн ачыкклайды. Алай 77 жылны ичинде бир зат тюрленмей барады- этилген оноула ючюн республиканы жамауатыны аллында жууапплыкк.

КъМР-ни шёндюгю Парламенти 1993 жылда 12-чи декабрде- жангы политика институт тохташан, тирилген кезиюде жаратылгъанды эмда республиканы жамауат-политика айныууну къыйматлы жолларындан бири болгъанды, 90-чы жылда миллиетле аралы халланы игилендириуге, ырахатлыккны тохташдырыуга себеплик этгенди.

Бизни парламентибизге алай кёп заман болмагъанлыкк-

га, ол Къабарты-Малкъарны къыраллыккын айнытууга, адамларыбыз кеслерини конституция эркинликлерин бла праволарын хайырланарча этиуге, республикада болган социальный-экономика онглан керелеуге бек уллу кыйын салгъанды. Озган жылла республикада билимди да, уста да законодательный орган къурагъанын, ол законла чыгъарууну тап жолун-жамауатын жашаууну битеу болумларын да эсге алган, аны сейирлерин къоруулагъан жолну- табалгъанын кёргозгенди. Законла чыгъарууда кючлю мурдор салынганды, ол жаны бла иги сынау жыйышдырылгъанды. Парламенти хар чакъырылыуу да кесини заманына тийишли болган баш магъаналы борчлагъа эс бургъанды, аланы толтурууну амалларын излегенди. Депутатла ишлерин хар заманда да социальный жумушладан башлагъандыла, ма ол аланы артыкъда бек биркирденди.

Парламенти Къабарты-Малкъар Республиканы Конституциясында бегейтилген полномочиялары къыйматлы болгъанларын жашау кеси кёргозгенди. Ала да бир жерлеринде турмайдыла, заман-

га, халгъа кёре тюрленедиле, игилендириледиле.

Властынаны бир бирден айырууну магъанасы уллу болгъанына бизни тарых сынау да тошондюргенди. Бюгюнлюкде, битеу дунияда да тюрлю-тюрлю къауугъала чыгъа тургъан, технологияланы терк айнып баргъанлары жангы онгла ачханлары бла бирге, жангы къорккуула да келтирген заманда, ма ол жоруккуну бузуу къыралгъа игилик келтирлик тийюлдю. Аны себепли регионлада законла жарашдырыучу органны магъаналары, даражалары да ёс барлыккыды. Олду къыралны бла жамауатын демократия жол бла алгъа элтирик кюч.

Парламентаризмни кесини айныууну къыйматлы амалларындан бири уа кёп партиялыккыды. Республиканы законла чыгъаруучу баш органыны шёндюгю чакъырылыуунда беш политика организацияны фракциялары жетишилди ишлейдиле: «Единая Россия», КПРФ, ЛДПР, «Зеленые» экология партия. Бюгюнню парламент социальный магъананы тутады. Аны депутатларыны асламысы сауруккы сакълауда, билим берюуде, культурада бла спортта ишлегендиле. Къурулуш, транспорт, связь,

аграрный секторча бёлюмлени келечилеридиле.

Республиканы законла чыгъаруучу органыны башчысыча, мен жамауат парламентибизни оюмла ачыкк айтылгъан майданныча, граждандланы сейирлерине келишген законла чыгъарган органныча ангылар ючюн, къадалып ишлерге керекбиз, деп оюмлайма, алай этиуно баш борчха санайма. Дагъыда адамларыбызны билимлерин ёсдюрюу, правожаны бла адеп-къылыккларын игилендириуге жаны бла ишни кючлендириуге тийишлиди. Бизни муратыбыз бирди- миллиетле, динле аралы келишюлукде мурдорланган, заманнга келишген общество къуаргъа, законла чыгъарууну игилендире барыгъа, экономиканы жангы амалла бла айнытыгъа, социальный политиканы къыйматлылыгын кётюрюге.

Ол борчланы толтуругъа депутатларыбызны къолларындан келликлерине, аланы профессионал усталыкклары, билимлери, хунерликлери адамларыбызны жашауларын игилендириуге, республиканы жашарына себеплик этерик законла чыгъарыгъа онг берликлерине ишексизме.

Кенгеу

Халны бирлешип тюзетирге онг барды

Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну 2013 жылда 19-чу мартда чыгъарылган 97-ПП номерли буйругъуна кёре, Къабарты-Малкъарда муниципал районлада, шахар округлада санитар - экология болумну мониторинг бардыргъан ведомстволу комиссия ишлейди. Аны баш борчу - районлада санитар болумну тинтирге эм аны тюзетирча тийишли мадарла излерге.

Жыйылыуда КъМР-ни табийгъат байлыккыла эмда экология министрине орунбасары, Тёгерекде тазалыккны сакълау департаментни таматасы Олег Коновалов доклад этгенди. Ол, санитар-экология жаны бла бузуккыла-

КъМР-ни Табийгъат байлыккыла эмда экология министрствосунда быйыл биринчи кварталда республиканы элдеринде санитар болумну тюзетир ючюн не жумушла этилгенлерини юсюнден ведомстволу комиссияны төрели жыйылыуу болгъанды. Анга районланы эм элли администрацияларыны башчылары да къатышхандыла. Тюбешюю министр Газаланы Мухтар бардыргъанды.

ны юсюнден айта, бир-бир жерледе арбаздан багушну ташырча машинала жетмегенлерин, алай жумушла иги къуралмагъанларын да белгилегенди. Аны бла бирге саулай айтханда, районлада бла шахарлада тазалыккны сакълау жаны бла хал иги жанына тюрлене баргъанын да белгилегенди.

Алай бир-бир элдеде къатырак амалланы хайырланаргъа тошериги да айтханды. Майский шахарны, Аушигерни эм Дыгылугбей элли администрацияларыны башчылары да проблема бирча болгъанын чертгенди: багушларын полигонлагъа дери жетдирмей къотарып кетиу, кир-кипчикни жол жанларына, агъач къыйырларына, суу боюларына, ол санда ичерик суула сакланган келлени жагъаларына, къотарыу. Бу ише район администрацияланы таматалары угъай, надзор бардыргъан органдар да бирге къажоу турсала да, тюзетиллик тийюлдюле, төгерекни тазалыккда тутаргъа керек болгъанын жамауат кеси ангылагъанычы, дегендиле тюбешюге къатышханла бир аууздан.

Жыйылыуу ахырында быйыл биринчи кварталда бардырылган мониторингни чеклеринде кёп жерде санитар - экология болумну иги санаргъа болулугу айтылгъанды. Болсада Дыгылугбей, Заюково, Исламей, Малка, Аушигер, Псыгансу, Кишпек, Эски Черек, Кёндеден элде эм Майский шахар округда санитар болумгъа тынгылы эс бурулургъа керек болгъаны чертилгенди.

Аны бла байламлы эркинликсиз багуш тегюлген жерлени къурутургъа, суу боюланы тазаларгъа, арбаздан кир-кипчикни заманында кетеричча жумушну тамамларгъа, санитария болумну тюзетирча адамла бла ангылатуу ише бардырыгъа, машинала жюрюген жерледе кир-кипчикни атарча контейнерле салыгъа, эркинликсиз жол жанларында сатыу этгенлени кетеричча буюрулгъанды. Район администрацияланы башчыларына санитар-экология жаны бла хал осал болган элдеде тынгылы оюу этилири айтылгъанды.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

«Кенигсбергги алганы ючюн» майдал

«Кенигсбергги алганы ючюн» майдал латуңдан ишленгенди, кенглиги 32 диаметр болган тегерек формалыды. Ал бетинде «ЗА ВЗЯТИЕ КЕНИГСБЕРГА» деп жазылыды, аны башындагы жулдузуну беш мыйошондон да кюн таякча жан-жанына жайыладыла, эништеге уа лавр бутакчык суратланды. Майдалны арт жанында Кенигсберг алынган жыл да, кюн да жазылыды «10 апреля 1945». Аны башында да - беш мыйошлю жулдуз.

«Кенигсбергги алганы ючюн» майдал кё-кюркени сол жанында жүрютюледи. СССР-ни башка майдаллары бар эселе, «Будапештни алганы ючюн» дегенден сора тагылады.

Къаты сермешле бла алынган шахар-ланы намысларына тохташдырылган аскер саугъаланы араларында «Кенигсбергги алганы ючюн» («За взятие Кенигсберга») майдал да барды. Ол 1945 жылда 9-чу июньда СССР-ни Баш Советини Президиумуна Узакы бла «Берлинни алганы ючюн» деген майдал бирге тохташдырылганды. «Будапештни алганы ючюн», «Венаны алганы ючюн» да ол тизмеге киределе.

Кенигсберг ючюн операцияны магъанасы, къыйынлыгы да Берлинни алып ючюн сермешледен кем болмагандыла. Анга уа ол майдал бла саугъаланганланы келпюлю да шагъатлык этеди - **760 миң адамдан артык**. Аланы араларында уа бизни таулу жашларыбыздан да кепле болгандыла. Ол санда жаяу аскер взводну командири лейтенант **Элмезланы**

Мухтар, танклагъа атдыруучу, ушкокканы ротасыны командири тамата лейтенант **Уналаны Ануар**, танкчы, старшина **Мамуколаны Тембот**, дивизияны командири адъютанты капитан **Кючюкланы Магомед** артиллерист-разведчик сержант **Геляланы Исхакъ**, танк аскерлени капитаны **Жаппуланы Муса**, танк батальонну командири гвардиячы капитан **Залийханланы Магомед**, артиллерист-разведчик **Гудуаны Солтан** эм дагыда башкала.

Аллай бир кёп адамны бу майдал бла саугъаланганы бошдан туююл эди. Немислие къаты бегитилген, кеслерини къалаларына айландырылган шахарны алыу - бек къыйын борчладан бири болганды.

Мындан 750 жыл алгъа къуралган шахарны фортла бла дотла юч къаты къуршалап эдиле. Бери ауурдуклары бир тоннагъа жетген окъланы 40 километр узаклыккъа быргъылган уллу топла келтирилип салынган эдиле, 130 миң солдат бла офицер не бомбала, не топ окъла тешаллаған темир-бетон къабыр-

гъала ичинде бегейтилген эдиле. Алай Кенигсберг жалаанда **тёрт кюнню ичинде** кългъа этилгенди. 6-чы апрельде **Совет Союзн Маршалы А. М. Василевский** чабыууну башларгъа буйрукъ бергенди, 10-чу апрельде уа ахыр форт акъ байрагъын кётургенди.

Урушдан сора Восток Пруссияны ючден бири СССР-ге къошулганды эмда Кенигсберг Калининградха тюрлендирилгенди. Шахарны тюз да ортасында, 1200 гвардиячы жигитча сермешип ёлген жерде, сосран ташдан 26-метрлик деменгили эсертме ишленгенди. Аны беш къабыргъасында шахар ючюн сермешени бир кесеклери суратландыла эмда быллай сёзле жазылыпдыла: «Ата журт сизни жигитле болуп ёсдоргенди, сиз а Ата журт ючюн жигитлеча сермешенсиз. Совет Туугъан жеригизни махтау бла атын айтдыргансыз, Туугъан жеригиз сизге ёмур-ёмюрлеге махтау салгъанлай турлукъды...»

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

Къыралбий бла Къурманбий

Ала, Туменланы жашлары, туугъан къарындашла эдиле. Эксин да иги таны эдим, тубеше-тубеше тургъанма. Къыралбий Къаххатауда пишекомбинатда ишлегенди. Бир да бир огурулу, жууаш адам, ышаргъаны бетине аламан тап келишкен. Къурманбий бир талай жылны «Чирик кёл» колхозда сют-товар фермагъа башчылык этип турганды. Бийик ёсмулю, субай санлы эди. Кылыгы бла тамата къарындашына артык бек ушамагъанча кёрюнгенди манга. Ол чам сёзю бла къатындагылыны кюлдюрюрге сюйгенди (да малкъарлы туююму эди). Бабугентде жашаганды, артада Къаххатаугъа кёчгенди уллу юйюрябла.

Къарындашлар дуниядан кетгенди (жаннет ахлулары болсунла). Шёндю алапы мени эсиме туююрган а «Газета Югада» Туменланы Альбертти суратыды. Аты бизни къыралдан тышында да кенг белгили, 23-жыллык жаш спортну бек къыйын тюрлюсюн сыйлаганды - жорукъсуз туююну. Жетшимлери белгилиди. Халкъбызнын атын айтдыргъан уланыбыз бизни барыбызны да ёхтемлигибизди...

Къыралбий бла Къурманбий а жорукъсуз туююню кеслери сайламагъан эдиле. Къарындашлар жаяу аскерде күүлукъ этгенди - бир ротада, бир взводда. Финляндия бла къазауатха къатышандыла. Аны юсюнден Къыралбийни хапары эсимдеди.

Къызыл аскерчилени къауумуна арта кетерге тошгенди. Акъ финле ызларындан къысха болгандыла. Ала кеслерини жерлерин иги билгенди. Бизникеге уа жолсуз жолла, батмакъла, кёлле ичлери бла барыргъа керек эди. Нёгерлери ёлуп, Къыралбий бла Къурманбий къуру кеслери квалганды-

ла. Беллерине дери суугъа кирип, душман солдатла бла атышдыла. Ала кёп эдиле, была уа жалаанда экеулен.

«Къурманбий, биз къыйын болумгъа тошгенбиз, былайда экибиз да жоюлгандан эсе, бирибиз сау къалайык, кет арта, мен а финлиени тыйып турайым», дейди Къыралбий.

«Мен сени къюп кетсем, не бетим бла кёрюнюрюкме юйдегилибизге. Угъай, не болсакъ да, бирге болайык...»

Руса, сдвайсыя!-деп къырадыла финлиле. Таулу жашла алагъа окъла бла жууаппайдыла. Он патрон сыйынган ушкокларыны быргылары къызара башлагандыла. Аллай къол сауутла бар эдиле ол заманда. Жаула уа жууукълаша келедиле. Баям, къызыл аскерчилени жесирге алыргъа умут эте болуп эдиле.

Алайдан сау чыкъгъанларына кеслерини да йнанырыкълары келмей эди. Билмей тургъанлай кёзде моторла гюрюлдеген таууш эшитилгенди. Ызы бла кёлде бомбала чачылгандыла. Самолётла кимникиле болгъанларын да ангыламай, эки жаны да кеслериникиле таба къаххандыла...

Финляндия бла уруш, белгилисича, кепге бармагъанды. Туменланы жашларыны аскер күүлукълары бошалыргъа эки ыйык къалып, Улуу Ата журт къазауат башланганды. Жауу аскерлеге ёзенлени бийчеси» (царица полей) дегенди. Аулакъланы ёлюкледен толтургъанла да кёбюсюнде ала эдиле.

Жаяу аскерде солдат жалаанда юч кюн жашайды, деп болгандыла. Андан адам кёп къорагъаны ючюн айтылганды алай, ансы тёрт жылны околладан чыкъмай туруп, юйлерине сау-саламат къайтханла да аз туююл эдиле. Къыралбий бла Къурманбий да къайтырыкъдыла туугъан эллерине тёрт жыл-

дан сора. Бусагъатда уа ала уруш отну чыгырындадыла. Смоленскины юсю бла Москва таба жол алган гитлерчи аскерле бла къанлы къазауат барады.

Фашист Германия бла урушда сюнго сермешле болмагандыла, деген эди бир жыйылган жерде ветеран. Башхасы уа: «Сора сен урушну кёрмегенсе»,-деп ауузуун тыйган эди аны. Къыралбийге бла Къурманбийге бир соргъу эдиле аны юсюнден, ала толу жууап бере эдиле. Эксин да къарыулу жашла эдиле, ахшы аскер хазырыкълары болган.

Бир жыл «Коммунизмге жол» («Заман») газетге урушда алынган бир суратны келтирген эдиле. Анда - жаяу аскерчиле тизилип. Солдатланы араларында Туменланы Къыралбий бла Къурманбий да. Суратны туююнде жазыуда былай айтыла эди: «Командир озгъан сермешледе кишиликини эм жигитликини юлгюсюн кёрюзтгени ючюн Туменланы Къыралбийге ыспас этеди...»

Мен сёзю бла тюз келишди-ралмагъан эсем да, жазыуну магъанасы алай эди. Туменланы жашлары фашист аскерле бла батырлача сермешгенлерине андан иги шагъат табыллыкъ туююл эди.

«Урушну къара ишчилери», - дегенди маршал Чуйков рядовой солдатлагъа. Аламан тюз айханды. Ала сюегенди Хорламны къаласын уста командирили башчылыклары бла. Къыралбийча, Къурманбийча жашла. Агъач талала, къолла, къыра, терек топтери къабыр обала болгандыла миллионла бла аскерчиле.

Бизни жерлешлерибизни насыплары тутхан эди жаханым отундан сау чыгаргъа. Къыралбий бла Къурманбий юйге кёкюреклеринде орденле бла майдалла жылтырай къайтхан эдиле.

КЪУЛБАЙЛАНЫ Алий.

Байракъны - фронтчудан

Улуу Ата журт урушунда эмда тылны ветеранлары Атажукино элни кадэт школунда къонакъда болгандыла. Къууанчы тубешюге Бахсан районну администрациясыны башчысы Хасан Сижажев, КъМР-ни Башчысыны Администрациясында ич политика управленийы таматасы Артём Кажав, КПРО-ни регион ёблону юно таматасы Борис Паштов, генерал Беппайланы Суфиян, министрстволаны бла ведомстволаны келечилери, атала бла анала эм башкала къатышхандыла.

Тубешю Улуу Ата журт урушда жоюлганланы эсертмелерине голле салыудан башланганды. Ызы бла школну арбазында жаш адамла теппеуде кеслерини уста-лыклары кёрюзтгенди. Аланы тынгылы хазыранганды баям эди. Ветеранлары атларын да кетелге Хорламны белгиси да буюрулганды. Байракъны белгили 115-чи атлы дивизияны санында къазауат этген Мусаби Каншаовну къолундан Баллианы Расул алганды.

Хорламгъа жораланган жыйылыу Ата журтта соймекликни, патриотлукъну сингирген, киши болугъа юйретген кадэт школда бардырылганы бютюн аламантды.

Бюгюнюкде аскерде күүлукъ этген адам, хар замандача, сыйлы борчун толтурады. Жаш адамла да анга итинирге керекдиде, - дегенди ветеранлары республикалы советини таматасы Мухамед Шихабав.

Хорлам ючюн Россейни халкъы уллу багъа бергенди. Аны унутургъа жарарыкъ туююлду, - деп чертгенди Артём Кажав. Ол сёзлеге къошула, Бахсан районну администрациясыны башчысы Хасан Сижажев да, жыйылыугъа келгенлени Улуу Хорламны 70-жыллыгы бла алгъышпал, ветеранлагъа саулыкъ эм узакъ ёмур тежегенди.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

ЖОРАЛАУ

Жазычуларыбыз душман бла сермешген жигитлени сатырында жерлерин тапхандыла

Бу кюнде Элбрус районну Быллым элини Маданият юйюнде «Уллу Хорламны 70-жыллыгы» деген ат бла байрам кьуралганды. Ары кьонаксыга уа республикада белгилли жазычула бла поэтле да келгендиле. Район администрацияны келечилерини айтыуларына кьере, бу тобешиюну баш борчу - кьзауатты кезиуонде халкь кьргюзтген батырлыккыны эсгериудю, кьыралны адабияты ол кюйюз жыллада не жол бла баргьанларын белгилеудю эм жаш адамланы патриот сезимлерин кючлеудю.

Кьонак поэтле бла жазычула.

Уруш бошалган кюнден бери быыл 9-чу Майда тамам 70 жыл боллукьду. Сау ёмюр чакьлы бир заманны совет аскерчилени жигитликери Россейни жамауатыны жюрегинден кетмеген ёхтем эсгериудю. Кесини журтун, жерин кьыйынлыкьдан кьутхарыр ючюн, ёлюмден артх турмай кюрешгенлени журметлеген бизни, мамыр кьёкно тубюнде жашагьанланы, сыйлы борчубузду. Кьанлы фашистле ырахат жашагьан туугьан жерибизге от салып киргенлеринде, малкьар халкь онюч мингден артыкь адамын урушха ашыргьанды. Быланы экиден бири жигитлеча жан бергендиле. Аланы санында Быллым элден да жоюз бла кьыркь юч жашдан жоюз бла алтысы кьзауатдан кьайтмай кьалгьандыла.

Алай не кьыйын заманда да миллет бай тарыхын, адабиятын, маданиятын унутмагьанды. Кьчгонюлюкде, аны оюму суралмагьанда да, башха кьыйын кезиулде да жамауатх юч - кьарыу берген, игиликте, тамблагьа кюнге ийнандыргьан назмула бла жырла болгьандыла. Мечилланы Кязимни, Кьулийланы Кьыйсыны, Отарланы Керимни, Хочуланы Салихни, Гуртуланы Бертини, Кациланы Хабуну, башхаланы сьзлери жюрек жаралагьа балхам кибик эдиле. Кязим хажини тюзлюк жарыкь кюнча чыгьар, баз бола, зорлукьну жыгьар, дегенча аламет тизгинлери халкь арасында Кьуранны сураларьча эшитилингендиле. Белгилисича, уруш жылларында адамланы талпындырып, хорламгьа жетереге болаш, кьалам да сьонюге тенг болуп кьатышханды кьзауатха.

Ингири ача, ол от жыллада поэтлерибиз жазгьан назмуланы Быллымны орта школуну окьуучулары Ахматланы Лариса бла Атакуланы Амина окьугьандыла. Жырчыла

сти да. Аны окьугьан адам авторну жашау болумланы философия кьз кьарам бла сюзюп ойлгьанын, терсге терс, тюзге тюз дегге кьоркьмагьанлыкьын туура эслемей амалы жокуьду. Чыгьарманы ненча окьусам да, мени сейирге кьалдыргьан а - баш жигитлеринден бири бла туугьан журт бардыргьан магьаналы диалогду. Кьаллай бир теренлик, соймеклик сезиледи ол ушакьда. Чыгьарманы бек башы уа - жаш тьлюню сатыпчылыккыны, кьёсюзлюкню кечмеге юйргенгендиле. Тобешиюно чегинде сахнада «Кьызгьыл кьырдыкла» дегенден юзюк да кьргюзюлгенди.

Сьёню Зейтуннга бергенлеринде уа, ол, залдагы жаш адамланы аскерчилеибизни, антарына кертичилей кьала, ёз жашауларыны багьасы бла окьуна, туугьан жерлерин кьоруулагьан батырлыккыны унутмазгьа чакьыргьанды. Ызы бла Толгур улу жазычула бла поэтле чыгьармаларында урушну темасы кьалай ачыкьланганыны юсюнден айтханды. «Малкьар адабиятта бу жаны бла жазылганла уллу орус литературада урушну баямлагьан чыгьармаладан

Ахматланы Мариям сьелешеди.

кьргюзтген жигитлини юсюнден хапарлагьанды. «Ол батыр жашчыкьланы бла кьызчыкьланы араларында таулу сабийле да болгьандыла. Сьз ючюн, Шауаланы Хамитге ол кезиуге онеки жыл толгьан эди. Фашистлени кьайда тургьанларын, окьлары - толпарын да билип, партизанлагьа тасхачылыкь этип тургьан жашчыкь артта жигитлиги ючюн Ата журт урушну ордени бла сауьаланганды», - деп Светлана Мустафаевна, жазычула бла поэтлени чыгьармачылыкьлары ёсюп келгенлени тюз оюмларыны, акьылларыны кьуралыуларында магьаналылыкьын белгилеп, жашланы бла кьызыланы Адабиятны жылында, башха заманда да литературагьа улуу кьёлю болмазгьа чакьыргьанды.

Толгурланы Ислам поэт кьызыбыз Ахматланы Сафариятны «Туугьан жерим» деген назмусун окьугьанындан сора аны автору да, сахнагьа чыгып, жыйылганлагьа, тобешиюно кьурагьанлагьа да ыспат этгенди.

Ингири чегинде Элбрус районну администрациясыны башчысыны орунбасары Афшохьаланы Раиса, Быллым элини адабиятларыны советини таматасы Ахматланы Хамзат, «Элбрусские новости» газетини ишчиси Ахматланы Мариям да, келген кьонакьлагьа, эли администрациясына бла жамауатына, тобешиюно кьурагьанлагьа, аны бардыргьанла Абдулаланы Махмутга бла Ахматланы Жамильга да ырызчылыкьларын билдире, мындан арысында да былай магьаналы жумушла кьуралгьанлай турлукьларын айтхандыла.

Ахьрында Гайыланы Тахирни «Кьор болайым, туугьан жерим, мен санга!» деген жырына кьараучула, ёрге сюелип, кьарс ургьандыла.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ НАЖАБАТ.
Суратланы автор бла КЮЧОКЛАНЫ
Мадина алгьандыла.

Сабийле назмула айтадыла.

Гайыланы Тахир, Джапуланы Ахмат, Афшохьаланы Элдар эм Гуптойланы Танзила уа жыйылгьанланы ариу ёнлери бла кундыргьандыла.

Насыпка, биогонюкде да жазычуларыбыз, алларында келген кьалам кьарындашлары салгьан огурулу терелени бузмай, чыгьармачылыкь ишлери бла тарыхьыбызны, маданиятыбызны андан ары ёсьдоре, Кьабарты - Малкьарны жамаут жашаууна да тири кьатышадыла. Миллетни миллетлей кьаллыгына дайым да кьайгырьуу кьезден кьарагьан, прозасы, кесамат ишлери бла да адабиятха кьыйыматлы кьошумчулукь этген, филоглогия илмуланы доктору, профессор Толгурланы Зейтун да тобешиюно сыйлы кьонакьы эди.

Белгилисича, ол кьеп санлы чыгьармаларыны араларында Ата журт урушну темасын ачыкьлагьанла да бардыла. Ол санда «Кьызгьыл кьырдыкла» деген пове-

артха кьалмайдыла, бирде уа аланы озган окуамы этдиле деригим келеди», - деп өктемленгенди ол.

Бусагатда, тарыхны терсине буруп, урушну Совет Союз башлагьанды дегенча жалгьан оюмла тобегенлеринде жарсыгьанын билдиргенди КьМР-ни халкь поэти Созайланы Ахмат а, аны юсюнден сьелеше, ол бу магьаналы датаны тийишлисича, тап белгилерге хазырланьу ишле битую кьыралда тири бардырылгьанларына кьууанганын чертип, 1972 жылда Кьулийланы Кьыйсын бла Ереванда болгьанларында, закий анда «Капитан Саанян» деген балладасын окьугьанындан сора, жыйылгьан акьсакьылары кьёллери толуп, студент жашла уа сахнагьа чыгып, закийибизни кьёлларына кьёргенлерин эсгергенди.

КьМР-ни културасыны сыйлы кьуллукьчу, поэт Моттайланы Светлана уа жаш адамлагьа уруш жыллада пионерле

Жангы китап

Экинчи эшитилмезлик ауаз

Мария бла Виктор Котляровланы издательстволарында малкьар халкьыни белгилли жырчысы Беппайланы Сергейге жораланган «Живой голос Балкарки» деген китап чыкьгьанды. Аны басмагьа урурдан алгьа Мария былай жазгьанды: «Беппайланы Сергейни ёню энчиди, башхалагьа ушамайды, тюз да кьёню кьарамыча неда бармакь ызла кибик. Ол ариу ауаз кьёге, аламгьа итингенча кьёрюнде. Жырлагьан чыгьармаларыны тембрлары уа тынгьалачуланы жарыкьлыкьгьа, ёмюрлюк кертиликлеге элтедиле. Аны вокалыны амалы бла соймеклик кеси сьелешгенча кьёрюне эди. Беппай улу харкюнюк жашауда уа чам, лакьырта этерге сюйген, тюзлюкню излеген инсан болгьанды.

Жырчыны ёню дуня гармониядан эм табигьатны хорундан кесини жаньылгьын баямлагьан нотасы ючюн азатланьргьа керекди, деп ойлагьанды

Гарсия Лорка. Беппайланы Сергейни жангызлыккыны нотасы уа искусство адамлагьа насылып болур ючюн сауьалангьанды, насыб а, огурулулкьгьа чакьырады деген оюмну бек башына салып, аны фахмусуна табынгьанланы бирикдиргенди».

Китапха артистни коллегаларыны, шуьхларыны, жууукьларыны эсгериулерни киргендиле. Аланы араларында белгилли композиторла, жырчыла, музыковедле Хажбекир Хавпачев, Балыналаны Зариф, Таукенланы Галина, Билял Каширгов, Наталья Гасташева, Владимир Мотов, Асанланы Кулина, Адам Маршенкулов, Тьппеланы Алим, Майя Бесчюкова, Ольга Сокурова эм башхала бардыла.

Чыгьарманы бетлеринде дагьыда Килостан Эфендиевни, Зумакулланы Борисни, Владимир Вороковну, Моттайланы Светланаы, Биттирланы Тамараны эм бирсилени сейир эсгериулерин,

оюмларын да окьургьа боллукьду. Жыйымдыкьда бу жаны бла акьылларын билдирген элтиден артыкь автор барды.

Мемориал издание жырчыны юй бийчиси Беппайланы Розаны башламчылыкьы бла кьргенди дуня жарыгьын. Ол китапны «Кьадар манга насып сауьалагьанды» деген кесегин жазгьанды. Андагы тизгинле да, соймеклики жарыкьлыкьы бла жюрекке жете, таза сезимни ачыкьлайдыла.

Приложениясына уа жырчыны юсюнден статьялары библиографиясы, Беппайланы Сергей айтыучу жоюз бла эки жыйырма белгилли жырны тизмеси, газет публикацияла, назму жоралаула да кьошулгьандыла. Кьаты ламинированный тышы бла чыкьгьан китапны бетлеринде кьул суратланы да кьёрюге боллукьду.

Тиражы беш жоюз экземпларды. Ала сатылгьан этерик тьйюлдюле, библиотекалагьа, артистни шуьхларына, Малкьар-

ны жарыкь сыфатын чыгьармачылыкьына баямлагьан жырчыны фахмусуна табынгьанлагьа юлешинирикдиле.

КЪЛАБЕКЛАНЫ НАЖАБАТ.

САУГЪАЛАУ

Халкълай турурбуз, сени сакъляялсакъ, сыйлы ана тилибиз!

КъМР-ни Билим бериу, илму эмда жаш тѳлюню ишлери жаны бла министерствосуну башламчылыгы бла 2014-2015 окъуу жылда «Ана тилим, жаным-тиним» деген ат бла республикалы конкурс бардырылганды. Районлада бла Нальчик шахарда ол къалай ѳтгенини юсюнден биз дайым да билдирип турганбыз. Энди аны эсеплери чыгарылгандыла эмда озган бараз кюн а Бахсан шахарны Маданият юйюнде хорлаганланы саугъалауға жораланган къууанчы жыйылыу болганды.

Жетишимли школчуланы бла устазланы алгъышларға билим бериу, илму эмда жаш тѳлюню ишлери жаны бла министрни орунбасары Александр Кириу, бу ведомствону бѳлюмюню таматасы Ахайланы Лариса, КъМР-ни Журналистлерини союзуно председателини орунбасары Шауаланы Разият, «Эльбрусид» фондну Нальчикде филиалыны таматасы Аналаны Марат, Бахсан шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысы Хачим Мамхегов, дагыда башхала келгендиле.

Александр Кириу КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары - билим бериу, илму эмда жаш тѳлюню ишлери жаны бла министр Нина Емузованы алгъышлау письмосун окъуганды. Бахсан шахарны мѳри Хачим Мамхегов а, былай магъаналы иш алада бардырылганына ыразылыгыын билдирип, хар ѳсюп келген жаш, къыз да ана тилин терен билирге, аны сюерге борчлу болганын чертгенди.

Конкурс тѳрт тюрлю жаны бла бардырылганды. Къабарты, малкъар, орус тиллени «Окъуучулаға этнокультура жаны бла терен билим берген окъуу юй» деген номинацияда айырмалы болганланы араларында Черек районну Огъары Малкъар элини 1-чи номерли, Бабугент эмда Хабаз эллини уа орта школлары бардыла. Алагъа

руулагъандыла. «Аладан бек игилерин сайлагъан журиге къыйын болганды. Аны айтханым, сабийни бу жумушка жууаплы кѳзден къарагъандыла. Сау болсунла, ала керти да ана тиллерин сюедиле, аны терен билирге итинедиле», - деп, ыспас этгенди Ахайланы Лариса.

Ол конкурсда Зольск рай-

иш бардыргъаны ючюн» деген номинацияда саугъаланы Бабугент элден устазла Бѳююланы Алимге бла Башийланы Мурадинге, Бахсан шахарда 4-чу номерли орта школну хореографиядан устазы Шауаланы Еленагъа, Хабаз элде музыкадан устаз Къазийланы Алийге, дагыда башхалагъа «Заман» газетни энчи корреспонденти Холаланы Марзият бергенди.

«Школлада ана тилледен бла литератураладан методика биригиулени ишлерин кѳргюзтѳ» деген номинацияда Прохладна районда Благовещенка элден устаз Беккаланы Марина айырмалы болганды. Ана тилден бек иги устаз деген атха уа

Хаджиланы Фаризат саугъалады.

онну Каменност эм Хабаз эллеринден 9-чу классны окъуучулары Айткланы Эльвира, Жанатайланы Джамила, Нальчикде 1-чи номерли гимназиядан 11-чи эмда 10-чу классланы окъуучулары Къонакъланы Фатимат, Созайланы Азиза, Холамханланы Тимур, Бызынгы элден 11-чи классны окъуучулары Ботталаны Асият бла Къазийланы Зульфия, Чегемде 1-чи эмда 4-чу номерли орта школдан 9-чу, 11-чи классланы окъуучулары Бѳююланы Фатимат, Табакъсойланы Дарина, андан дагыда 9-чу классны окъуучусу Мутчаланы

Ол ингирде окъуу юйле да белгиленгендиле. Айырмалылары араларында Огъары Малкъар элини 1-чи номерли, Бабугент, Хабаз эллини орта школларыны директорлары Къарчаланы Халимат, Мокъланы Даниял эмда Кючмез-

Холаланы Марзият Башийланы Мурадини саугъалады.

КъМР-ни сыйлы артистлери Ирина Даурова бла Ауэс Зеушев, Бабугент элден Бѳююланы Алим, Бахсан шахардан Азамат Бекков, хабазчы окъуучула Хучиналаны Оразай бла

Хабазчы сабийле жырлайдыла.

грамоталаны Хачим Мамхегов бергенди.

Мастер-классланы бек иги къурагъанла КъМР-ни Билим бериу, илму эмда жаш тѳлюню ишлери жаны бла министерствосуну сыйлы грамоталары бла саугъалангандыла. Анга Огъары Малкъарда 1-чи номерли орта школдан малкъар тилден бла литературадан устазла Тикаланы Асият, Эристауланы Зулейха тийишли болгандыла.

«Классдан тышында бек иги

Зольск районну Хабаз элден Башийланы Марат бла Аппайланы Мурадин, Элбрус райондан Лашкута элден Хаджиланы Фаризат, Бабугентде кадет школдан Башийланы Зухура тийишли болгандыла.

Конкурсну бир кесеги сабийлени сюзюю ишлерине жораланган эди. Кесине да «Чыгъармачылыкъгъа - тинтиуню жолу бла» деп аталганды. Аны кезиунде школчула хазырлагъан затларын къо-

Джамила жетишимге жетишгендиле.

«Макъам назмулада эшитиледи» деген номинацияда айырмалыгъа Бызынгы элден 8-чи классны окъуучулары Атоланы Лида, Холамханланы Амира, «Къабарты-Малкъарны жазуучуларыны чыгъармаларында фразеологизмле» деген номинацияда уа Нальчикде 1-чи номерли гимназияны 9-чу классны окъуучусу Къулбаланы Ислам саналгандыла.

ланы Халимат да башчылыкъ этген мектепле болганлары да къууандырады.

Хорлаганлагъа министрствону грамоталары, ахча саугъала да берилгендиле.

«Ана тилим, жаным-тиним» деген конкурс республикада тѳреге айланганды. Мындан ары да ол бютюн айный, кюч ала барлыкъды, - дегенди Ахайланы Лариса жыйылыуну ахырында. Ол журини къауумуна да ыразылыгыын билдиргенди.

Май райондан «Улыбка» ансамбль тѳсейди.

Керим, Шохаланы Темирлан, Майскийден Алина Лебедева, Лячикъаядан Артур Дышеков, Прохладнадан тепсеу ансамбль, дагыда кѳп башхала жырлары, тепсеулеры бла ингирни бютюн жарыкъ, эсде къалырча этгендиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият. Суратланы автор алганды.

Эски сурат

Чырайлыла, тизгинлиле, жарык кёллюле

Озгъан жылладан салам бергенча къарайдыла бу кызла, жашла эски суратдан. Тизгинлиле, чырайлыла, жарык кёллюле. Къарап турлугунг келеди алагъа. Сора кимле болгъанларын билирге да сюесе.

Биз тохташдыргъанга кѳре, биринчи тизгинде (солдан онгга) Сотталаны Зайнафды, экинчиси Кючюкланы жашларыды, атын билалмагъанбыз, ючюнчюсю Орусбийланы Шамкъызды, кыйырмагъы жаш а Магометханланы Исмайылды. Экинчи тизгинде сол жанындан биринчи Жаппуланы Зайнафды, экинчиси Дадашкеллианы Лейляды, ючюнчюсю Шаханланы Нюрады, тѳртюнчюсю уа Сотталаны Раяды.

Была барысы да кѳчюнчюлюкню кезиуонде Къазахстанда Талды-Курган областыда тургандыла. Ёлгенлерини Аллах гюняхларын кечсин, саулары да кѳп жылланы жашасынла. Сурат 1951 жылда алыннганды.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

Арт жыллада тыш кыраллагъа барып солугъан тере болуп калгъанды. Раузатны нѳгерлери да алай этиуочюле. Ол а тенгиз жагъаны суймейди, узагъга кетерге да аны жюреги артыкъ бек тартаиды. Солур заманы жетгенлей, кыз элде жашагъан ата эгечине баруучуду. Бу жол да алай этди. Ой, анда бир къууанч бар эди да, алай жарыкъ тюбейди! Ол жангыз кеси турады, жуукъдан-ахлудан ким келсе да, ыразыды, алай Раузатны уа башхаладан энчи сюеди.

Кыыз, жолдан арып, бир зат ауузыланып,

келмеди, сѳлешмеди. Алай къарамы бла кѳп зат айтды.

Экинчи кюн ингир алада кюншу кызычыкъ, чабып келип: «Сени шауданыны кытында сакълайдыла», - деди. Кимле болурла деп сагышха кылды Раузат. Сора танымагъанла айтдырмаз эдиле деп, Жажаны ботасын да инбашларына атып, шаудан таба атланды. Анга жетезметез бир ариу акъ атыны боюнундан тутуп, бир жаш сюелгенин кѳредиди да, олсагъат таныиди. Аны юсюнде улу къара жамычысы, башында да тюнегеги кый

аллына келгенлей, сѳзлери да къулакъларына эшитилгенлей турдула. Ингирикликде уа, челекни алып, шаудан таба тебиреди. «Ингир ахшы болсун», - деген ауаз эшитди, алай къркъмады, элгенмеди, сакълап тургъанча. Биягъы акъ ат, биягъы жамычысы, бѳркю. Къарылгъач къанатларына ушагъан къашларын ѳрге этип, ышарып къарайды.

«Сени сакълай, шаудан бла да даулашханма, мени жюрек сезимими сюегениме билдир деп тилегенме. Ол а, алай жумушну кишиге да ышанма, деди.

Андан сора солу куялери бир терк озуп кетгенча кѳрюндо Раузатха. Аны учунуп айланнганына къарап, Жаж да къууана эди. Юйге кетер кюнунде уа, кызыны жолгъа хазырлай: «Акъ атлы жаш да шахаргъа кетгенди, дейдиле. Кесин танымайма, тукъуму уа игиди деп эшитгенме!» - деди, бош алай сѳлешгенча этип.

-Тохта, ол мындан туююлюмюду да? -Хоу бир да, къарт аппасына къркънакъга келип тура эди. Раузат, бир зат айтсам ачыуланмамыса? ѳрге барыр заманынг жетгенди, жашауунгу сагышын этерге керексе...»

Жолда бара, Раузатны эсине жашны, атасыны эгичини сѳзлери да келип турдула. Ол, кеси аллына бирде ышара, бирде къашларын туюе бара эди. Андан сора да бир ауукъ заман озду. Кыз элде болгъан тюбешиюун унута башлады. Жаланда анда-санда келе эди жаш эсине.

Бир кюн а, хар замандача, эрттенликде ишге келгенлей, нѳгерлери: «Э кыыз, бизге жангы тамата салгъандыла. Бюгон аны бла танышдыргъан этерикдиле», - деди. Бир кесекден барысы да, улуу залгъа жыйылды, сакълап турадыла. Эшик ачылды да, алгъыннгы тамата бла бирге... «Оу, эшигим», ол акъ атдагъы жаш кирип келди. Анга кюстом да, жамычыча, бек ариу ушайды, деп келди Раузатны кѳлюне. Ол аллында олтургъанлары артарларына бугъунургъа къорешеди.

Болсада жаш аны эслейди да, ышарады. Жанында нѳгерлери сейир этедиле. «Таныгъанмы этесе?» - деп шыбырайдыла. Кыз башын булгъап къорешеди. Алай бетини кызаргъаны аны билдирип къояды.

Ингирикликде ишлеген мекемындан чыгып, тюз да бийик тапкаладан тошгенлей, чыммакъ машинаны эшиклери ачылдыла. «Кел, юйюнге элтейим», - деди андан чыккъан жангы тамата. «Къайдады акъ атынг а?» - деп сорду кыз. «Мында аллай атла бек кѳлдю», - деди жаш.

Экиси да ышардыла. Раузат машинагъа минерге унамады, жаяу тебиреди. Жаш да ызындан болду. Тынгылауну басып барадыла. Шошлукъну жаш бузду: «Кѳп излемден мен сени, санга тюбегенли, акъылымдан кетмейсе, къайры барсам да, не этсем да - кѳз аллымда тураса. Мындан ары сенсиз жашау жокъду манга...»

«Ой, Аллах, бу тошюмюду, тюномюду, ол да мени жюрегим сзгеннин сзеведи», - дейди кеси кесине Раузат. Жаш а андан жуап сормайды, кесине буруп, кѳзлерине къарайды. Ала анга толу хапар айтдыла....»

ШАУАЛАНЫ Рэзият

Акъ ат бла келген суймеклик

ХАПАР

солургъа таянады да, олсагъат жукълап къалады. Эрттенликде уянып къараса, кюн чууакъ, чыпчыкъла жырлай... Эшикке чыкъса уа, хауа асыры тазадан, башы иш да тѳрекер айланды. Бу къудуретте бир къара - тюз да жомакъдачады, деп келеди кѳлюне.

«Балам, къюбпму къалдынг, солусанг эди уа бир кесек, алтыным! Таза хауада жукъу да къаты болады. Сен уяныргъа сютноу къошшулагъа элтип, башын алдыргъанма, санга жангы кыймакъчыкъ аштайым деп, - дейди Налжан.

Аны жыл саны кѳлгенликте, тирилигине ким да сукъланырчады. Юйюнде хазна багълалы зат жокъду, алай хар заманда тазыды, тизгинлиди, уста тиширыу къолла хар жерде да эсленедиле. Ол терк окуна хант къанганы ашдан толтурду да, Раузатны чакъырды. Чай иче, хапар айтдыла. «Къошшу жаш келин келтиредиди бюгон, сени да чакъыргъандыла. Кърнакъса деп санга намыс этгенлериди, барыгъа керексе», - деди Налжан.

«Жаж (анга Раузат гитчелигинден окуна алай айтханды), олсагъатха мени келгенини къалай билдиле, тойгъа чакъырчыра. Кесинг жарашдыра болурса ансы! Угъай, угъай, мен бармайма.

Ала алай сѳлеше тургъанлай, къонш шу тиширыу кирип келеди. «Кърнакъ кызыны тойгъа чакъыр деп мени жаш адамла ийгендиле», - деди. Раузат Налжангга соруулу къарады, ол а, аны къарамын эсlemeгенча этип, къоншусун ашырып къайгъыгъа кирди. Не этерик эди кыз, абадан тиширыу, анга намыс этип, чакъыра келди эсе, бармай амалы жокък...

Улуу отоду столну бир жанында кызыла, башхасында жашла олтурдыла. Той да аясуз барады. Бары тепседиле, жырлайдыла. Раузат жеринден туругъа базырмайды. Олтурады, тепсегенлеге эс бѳлюп. Бир кезиуде ким эсе да анга аралып тургъанын эслейди. Жашыртын къараса, ушагыулу жаш. Тери бѳркю кийиб а не этеди, деп сейирсинеди. Ол а къыздан кѳзюн алмайды. Раузат тѳрегине тынгысыз къарайды, адам эсlemeги эди деп. Жаш аны къатына

тери бѳркю. «Быллайны жаланда кинода кѳргенме», - деп келди эсине Раузатны. «Ингир ахшы болсун! Аллах санга саулукъ берсин, мени тилегими этип, хурмет берип, былайгъа келгеннг ючюн», - деген сѳзле элгендирдиле кызыны.

-Игилик кѳр, алай мен сени ючюн кѳлмегенме, бир таныш адамым чакъыргъан суннганма, - деп сѳлешди Раузат ѳхтем ауазы бла.

Жаш а аны айтханын эшитмей эди. Тынгылауну салып тура эди. Раузат да иш болду. Тѳрекерге къудурет бир заманда да болмагъанча ариуду, сериюун аязчыкъ тереклени чапыракъларын шууулдаттады, ала бир бирлерине бир затла шыбырдагъанча кѳрнеди, шаудан да ариу жырлайды.

«Эшитемисе бу тауушланы? Шаудан не зат айттыргъа сюегенин билемисе? Ол таза сюймекликге кѳп ѳмюрлени шагъат бола келгенин билдиреди, энтта да бир сюймеклик жаратылганына къууанады», - деди жаш.

Анга къарап, Раузат: «Мен муну къайдан эсе да таныйма, бу жолгъа дери да кѳргенме, алай а къачан, къайда?..» - деп ишекли болду. Жаш, аны акъылын билгенча: «Хау, биз танышбыз. Акъ атда жамычысы бла сакълагъан жашны хар кызы да келтиредиди эсине, тюшлеринде да аны терк-терк кѳредиле», - деди.

Раузатны бети кызыды. Ингир ала болгъаны игиди, кызаргъанын кѳрмез, деп келди кѳлюне. Андан сора да, жаш не кѳп хапар айтса да, анга эрикмей тынгыларыгъы келгенин сзеди. Бир ауукъ замангга бир башха дуниягъа тошген да сунду. Чырайлы жаш чыммакъ атда. Керти да жомакъдан келгенчады. Кызыны акъылын, эсин биледи... Аны биргесине келген кызычыкъ элгендирди. Экиси да артха ашыкъдыла.

«Атым билмей кетипми къаласа?» - деп сѳлешди жаш ызындан.

«Билеме» - акъ атдагъы жаш, - деп жууалдады Раузат.

Экинчи кюн уяна кѳлгенлей, кѳз аллына олсагъат тюнегеги сурат келди, къулагъына ауазы эшитилди. Сау кюнню, не жумушка узалса да, жашны сыфаты кѳз

Ма санга!

Дагъыстанда айыу баланы кълон юзгенди

Дагъыстанда республиканы жамауатын кыозгъагъан ачыулу иш болгъанды - айыу гитче жашчыкыны кълон юзюп алганды. Ол а Избербаш шахарны къатында заправкадан бирини тийресинде болгъанды.

- АЗС-ни иеси мындан бир неча жыл алгъа жаныуарны гитчелей келтирген эди, келгени-кетгени эрикенин кетерип мурат бла. Алгъаракъланда уа бир юйюр сегизжыллыкъ жашчыкълары бла заправка келедиле. Ата-ана автомобильге отлукъ къуяр къайгы эте тургъанда, сабий, машинадан чыгып, темир чалдишни ичинде тургъан айыуны къатына келгенди да, аны сыларгъа умут этгенди. Жаныуар а, жашчыкыны кълондан кълон, аны юзюп алганды, - деп билдиргендиле Дагъыстанны Следствие комитетинде.

Бусагъатда сабий, барын-жогъун да билмей, больницадады. Анга кѳп заманы багъаргъа тюшерикди.

Айыу уа ветеринарла алайда окуна жукълатып ѳлтюргендиле. Полиция уа тинтиле бардырады. Заправканы иесине къажуа уголовный иш ачыуну оную этиле турады.

Фэн-шуй-прогноз

Бурюнгүлү къытайлы календарьгъа кѳре иги эм осал кюлне

27-чи апрельден 3-чю майгъа дери

27-чи апрель, баш кюн
«Баш кюн - къыйын кюн», деп тюз да бюгонню юсюнден айтылгъанчады. Улуу да, магъаналы да ишлени арт болжалгъа салыгъыз. Аланы тамамлар онгугъыз болукъ туююлдо.

Харкюнлюк жумушларыгъызыны кълонга алсагъыз, эски къагъытларыгъызыны айырып тебиресегиз, коммунальный жумушла ючюн хакъны тѳлеу бла эмда аллай башха ууакъ ишчиликте бла къорешегиз, игирек болур.

28-чи апрель, геуюрге кюн
Ахчагъызыны къайгъысын этерге бек тап заманды. Аланы дайым да санап, банкада сакъланнганын да сурат, тергеп туругъа кереклисин а унутханын этгенсиз? Банка барыгъыз да, сѳтүгүз не болуп тургъанын билгиз.

Бюджетигизге жангдан къарагъыз да, къоранчлары къалай бла азайтыргъа боллукъну сагышын этигиз. Онгугъыз бар эсе, бюгон окуна, сѳт ачып, ахчаны жыйып башлагъыз.

29-чу апрель, барз кюн

Солургъа чыгаргъа, бир жары барыргъа умут этгенлеге - жол ачыкыды. Жаланда экзотикалы кыраллагъа бармагъа къорешегиз. Дагында медицина страховканы жарашдырыргъа унутмагъыз. Жолда аз зат болмайды.

30-чу апрель, орта кюн

Бюгон хар зат да оздурулургъа боллукъду. Къууанч эсе - чеге болмаз, жарсыу эсе уа - жилгъынчы. Кесигизни болшамызгъа къорешигиз. Алай этерге къолугъудан не хазна келсин. Къалай-алай болса да, бюгон тѳреге къорешигиз.

Бек иги сагъатла 15-ден 19-гъа деридиле.

1-чи май, байрым кюн

Хар жаны бла да тап кюндю. Кълонгъузгъа не жумуш алсагъыз да, тамам боллукъду. Ол онгуну ычындырмагъа къорешигиз. Бек магъаналы сѳлешиуилен, бек къыйын ишлени да ол кюн кълонгъузгъа алмагъыз. Бюгон бек башы - юйюрююгъо.

2-чи май, шабат кюн

Юйюр къайгыларыгъызыны кълонга алыргъа бек тап заманды. Сабийлеригизге эс буругъуз. Бирге паркга, киногъа неда кѳрмочеге барыгъыз. Болжалгъа салыммазлыкъ ишлени да ол кюн кълонгъузгъа алмагъыз. Бюгон бек башы - юйюрююгъо.

3-чю май, ыйык кюн

Келир заманда этиллик жумушлары планын салыгъыз. Аланы не къадар шарт белгилесенгиз, ол къадар иги боллукъду. Не затха талпыннганыгъызыны билирге керексиз. Дагында физкультура бла къореширге бек тап заманды. Узагъгъа чапсагъыз неда жолоучулукъгъа чыкъсагъыз да, игиди.

Елизавета НЕБЕСНАЯ.

ФУТБОЛ

Битеу шахарланы бла районланы командалары къатышып

Уллу Хорламны 70-жыллыгына жораланып, футболдан Къабарты-Малкъарны Кубогуна оюнла башлангандыла. Бу клубла угъай, республиканы шахарларыны бла районларыны жыйымдыкъ командалары къатышхан жангыз эришиудю. Аны юсюнден биз Футболдан регионда федерациясыны баш судьясы Бёзюланы Заур бла ушакъ этгенбиз.

- Къаллай бир команда барды?
- Стартха онеки команда чыкъгандыла. Ал матчлада Черек, Бахсан, Элбрус, Май эм Урван районланы бла Баксан шахарны командалары хорлатып кетген-

диле. Жарым финалгъа Терк бла Лескен райончула чыкъгандыла. Энтта эки финалист - Чегем эм Зольск, Нальчик бла Прохладныйны оюнларына кере айырылкъдыла.
- Жыйымдыкъ командала

къаллай шартлагъа кере къуралгандыла. Заявка берирге барыны да бармы эди онлары?

- Бек башы - командагъа кирген адам ол къуралгъан жерде жашаргъа керекди. Ол анда болжаллы халда тура эсе, аны санында ойнаргъа эркинлиги жокъду. Хау, былайда къайсы спортчуну да сюйген жерде жашагъанча документлени хазырларгъа боллукъду. Алай командала быллай затланы этмегендиле.

- Бу жолгъу Кубокну бир тюрлю энчиликери бармыды?

- Биринчиден, оюнла республикалы чемпионатха тыйгъычыкъ этмезча ишчи кюнледе бардырыладыла. Экинчиден, тубешу бирча эсеп бла бошалгъан эсе, хорлагъанны олсагъатлай топну онбир метрден урдурп айырабыз. Къалгъаны уа башха матчладады.

- Финал а къайда эм къачан боллукъду?

- Аны 11-чи майда бардырыгъа белгилегенбиз. Прохладныйни администрациясыны башчысы Игорь Кладько аны шахарны ара стадионунда ётдюрюрге ырызлыгъын бергенди.

Ушакъны Виктор ШЕКЕМОВ бардыргъанды.

Турнир

Каратечилерибиз къуандыргъандыла

Алгъаракълада Москвада ашихара-каратеден вузланы араларында ючюнчю Битеуроссей турнир бардырылгъанды. Аны Сеченов атлы Биринчи медицина университетини «Феникс» деген студент спорт клубу къурагъанды.

Анга къыралны эм уллу вузларындан онжети команда къатышхандыла, битеу да – 72 адам. Аланы араларында Къабарты-Малкъар къырал университетден Фрийланы Шамил, Алан Маков болгъандыла. Дагъыда бир жерлешибиз - Хулчаланы Темерлан

Краснодарны къырал университетини атындан эришгенди. Спортчула тюрлю-тюрлю стильдеде чыкъгъанлары себепли къараучула сейирлик, къызыу сермешлени кергендиле. Бизни жашларыбызны юслеринден айтханда, ала барысы да бирге онеки тубешу бардырылгъандыла, аладан онбири алтын майдалла алгъандыла. Каратечилени ючюсюн да тренерле Мурат Сабанчиев бла Шахмурзаланы Шахмурза юретедиле.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия. СУРАТДА: Фрийланы Шамил, Алан Маков, Хулчаланы Темерлан.

СПАРТАКИАДА

Энди - Битеуроссей эришулеге

Бу кюнледе Россей Федерацияны битеу субъектлеринде окуучулары араларында жетинчи жай спартакиада бардырылады. Аны Шимал-Кавказ федерал округга кирген регионланы билим беруи учрежденияларында окугъанлары араларында эркин тутушудан кесеги уа Нальчикде «Гладиатор» спорт комплекседе бардырылады.

Бери Ингушетиядан, Север Осетия-Аланиядан, Дагъыстандан, Къабарты-Малкъардан, Къарачай-Черкесден эмда Чеченден жюзден артыкъ гёжеф келгенди. Аланы араларында

къызла, жашла да бардыла. Эришулеге озгъан орта кюн башлангандыла. Бу спартакиадада хорлагъанла Битеуроссей эришулеге къатышырыкъдыла.
ХОЛАЛАНЫ Марзият.

ТАПЛЫКЪ

«Россельхозбанкдан» - пенсия карта

«Россельхозбанк» ачыкъ акционер обществону Къабарты-Малкъарда бёлюму жамауатха тынч эмда къоркыуусуз амалны ишине синдирилгенди, адамла пенсия картаны хайырларыча этгенди. Аны бла сатыу-алуу жумушлары тамамларгъа пенсияны, социальный пособиаланы алыргъа, телеулени да

берирге боллукъду. Картаны MasterCardCountry тюрлюсю уа хакъсыз бериледи. Счёта сакъланган ахчагъа жылгъа 7 процент къошулады.

Паспорт бла бирге пенсия неда пособие алгъанына шагъатлыкъ этген документ бла келип, картаны банкны къайсы бёлюмюнде да къысха заман-

ны ичинде табаргъа онг барды. Быйылны биринчи кварталында «Россельхозбанкда» пенсия картаны 800 адам ачханды. Ол а, былтыр бла тенгешдиргенде, 2,5 процентге кёпдю.

«Россельхозбанкны» КъМР-де бёлюмюню пресс-службасы.

Акция

ГТО-ну ниетлерин жая

Къабарты-Малкъарны кёп функциялы жаш телю арасы Уллу Хорламны 70-жыллыгынын байрамлауу чеклеринде эмда ГТО-ну бла ГБУ-ну мардаларын беруину ниетин жаяр муратда 30-чу апрельде «Гонка ГТО - путь Победы» деген спорт-патриот акция бардырылды. Аны кезиунде къыйын жерле бла, бек аздан, 5 километр кыдырыргъа белгиленеди. Жолда тубе-

ген тыйгъычлагъа уа «Битва под Москвой», «Смоленская битва», «Курская дуга», «Севастополь», «Сталинградская битва» эмда аллай башха белгилли сермешлени атлары аталлыкъды.

«Хорламны жолунда» бийик эмда профессионал билим берген окуу юйлени командалары бир бирлери бла эриширикдиле.

Бизни корр.

Учредитель: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕПШАЙЛАНЫ Муталип
(баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
САРАККУЛАНЫ Асият
(культура бёлюмюне таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиндиклерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникация жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды.
Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 33

Номерге графикте кере 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫЪАРГЪАНЛА:

Текуланы Хауа-дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1, 2, 3, 8-чи бетле),
Бийчеккуланы Жаннета - (4, 5, 6, 7-чи бетле) - корректорла.
Тиражы 2100 экз. Заказ № 687

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспекти, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru